

WERKVORM 5: VOOR DE OPLEIDER (1)

ROLLEN

VOOR DE
PABO-
OPLEIDER

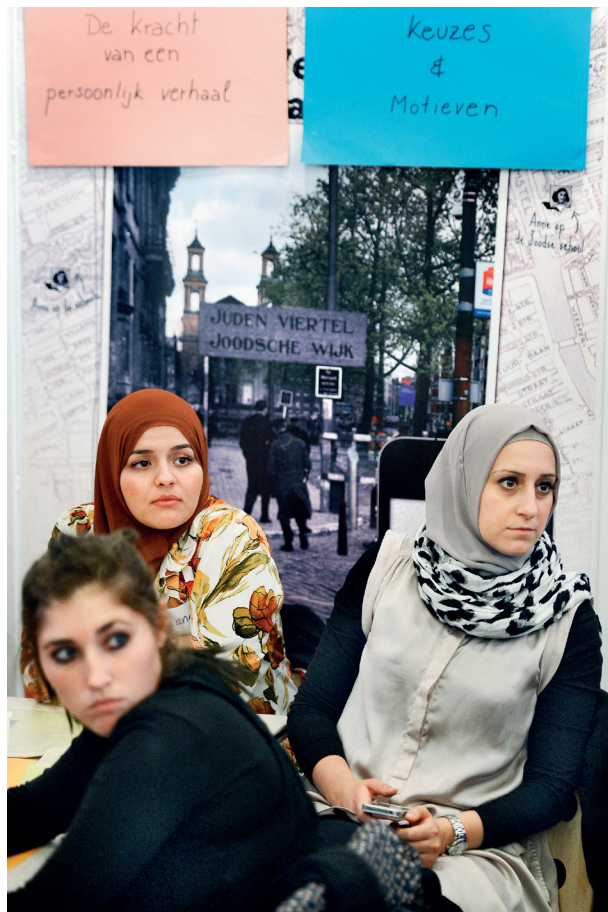
Het gebruik van rollen in de klas

In deze werkvorm maken studenten kennis met vier rollen en leren zij deze toepassen in onderwijssituaties. De indeling met de vier rollen geeft handvatten om leerlingen de complexiteit van de geschiedenis beter te helpen begrijpen. Leerlingen denken vaak dat de geschiedenis van de Jodenvervolging en de Tweede Wereldoorlog te verklaren is door de wereld in te delen in goed en fout. Met fout worden de daders bedoeld; nazi's, de Duitse bezetter en collaborateurs. Goed zijn de mensen die zich verzet hebben en anderen hebben geholpen, bijvoorbeeld met onderduiken. Hoe is uit te leggen dat deze indeling geen recht doet aan de veelkleurigheid en complexiteit van het verleden?

VIER ROLLEN

De posities, het gedrag van mensen en de keuzes die ze maken, zijn in te delen in de volgende rollen:

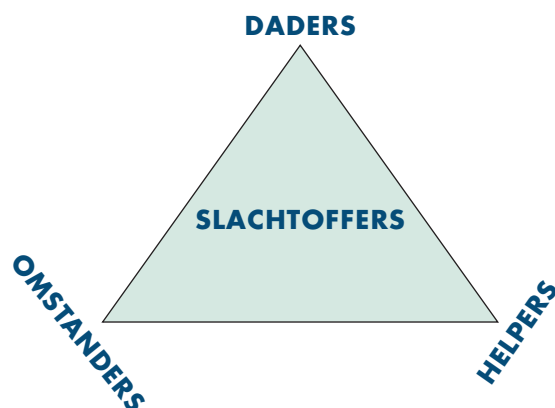
- > slachtoffers
- > daders
- > helpers
- > omstanders

Pabo-studenten tijdens een bezoek aan het Anne Frank Huis.

Tijdens de Tweede Wereldoorlog telt Nederland ongeveer 9 miljoen inwoners. Daarvan behoort de grootste groep mensen tot de categorie van de omstanders. Een kleinere groep van ongeveer 5 procent werkt actief met de nazi's mee. De groep die betrokken is bij het georganiseerde verzet wordt geschat op ongeveer 5 procent. Kinderen in groep 7 en 8 zijn al in staat om bepaalde rollen te herkennen in een situatie. Door in te gaan op deze rollen, kun je de motieven van mensen bespreken.

De rollen zijn niet statisch, want mensen kunnen veranderen. Door de rollen te gebruiken, kun je ingaan op thema's zoals verantwoordelijkheid en keuzevrijheid. De helpers, omstanders en daders hadden meer keuzevrijheid dan de slachtoffers.

WERKVORM 5: VOOR DE OPLEIDER (2)

ROLLEN

Doelen van deze werkvorm zijn:

- > de vier rollen leren kennen in hedendaagse situaties en in het levensverhaal van Anne Frank;
- > de dilemma's en keuzes van de rol van helper goed leren kennen;
- > weten hoe de rollen te gebruiken zijn in de les voor leerlingen in groep 7 en 8;
- > weten dat de keuzevrijheid voor de slachtoffers vaak heel beperkt of zelfs afwezig was.

© Anne Frank Stichting/Guus Dubbelman

De werkvorm

Studenten maken kennis met de vier rollen en leren deze toepassen. De vier onderdelen zijn in kleine groepen uit te voeren, eventueel te volgen door een klassikale terugkoppeling. De werkvorm duurt ongeveer 30-40 minuten. Voorbereiding is niet nodig. De onderdelen zijn:

1. Een instapoefening over rollen in hedendaagse situaties.
2. Rollen in het leven van Anne Frank benoemen op een werkblad.
3. Vragen beantwoorden over de dilemma's en keuzes van Miep Gies (helper).
4. Ter afsluiting een discussie over de vraag of docenten de verantwoordelijkheid hebben om ervoor te zorgen dat leerlingen geen omstanders blijven.

MEER DOEN MET DE ROLLEN, KEUZES EN DILEMMA'S?

De serie *De Oorlog* van de NPS besteedt een aflevering aan keuzes en dilemma's van gewone Nederlanders tijdens de oorlog. Jan en Joke Folmer – neef en nicht van elkaar – maken een verschillende keuze.

- > Zie www.deoorlog.nps.nl aflevering 3, dossier "Waffen SS of verzet?" (5 min).

WERKVORM 5: VOOR DE STUDENTEN (1) ROLLEN

VOOR DE
PABO-
STUDENTEN

Het gebruik van rollen in de klas

Zijn de Jodenvervolging en de Tweede Wereldoorlog te verklaren door de wereld in te delen in goed en fout? Het klinkt heel aantrekkelijk en veel leerlingen zien het ook zo, maar het gevaar is dat de geschiedenis te veel wordt versimpeld. Welke manieren zijn er om te laten zien dat het complexer was en dat mensen verschillende keuzes maakten? In deze werkvorm maak je kennis met vier herkenbare rollen en leer je ze toepassen. Dit geeft handvatten om leerlingen te helpen de complexiteit van de Tweede Wereldoorlog en Jodenvervolging beter te begrijpen.

© Anne Frank Stichting/Guus Dubbelman

VIER ROLLEN

De posities, het gedrag van mensen en de keuzes die ze maken, zijn in te delen in de volgende rollen:

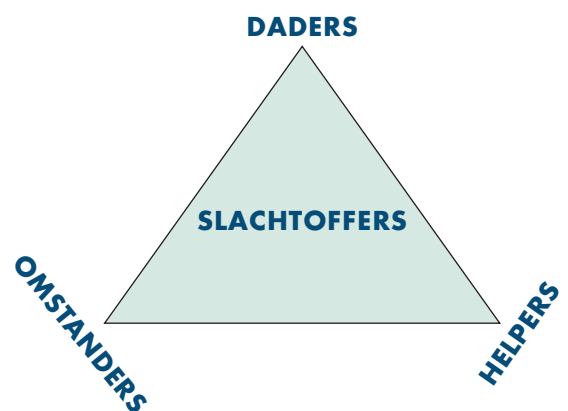
- > slachtoffers
- > daders
- > helpers
- > omstanders

Tijdens de Tweede Wereldoorlog telt Nederland ongeveer 9 miljoen inwoners. Daarvan behoort de grootste groep mensen tot de categorie van de omstanders. Een kleinere groep van ongeveer 5 procent werkt actief met de nazi's mee. De groep die betrokken is bij het georganiseerde verzet wordt geschat op ongeveer 5 procent. Kinderen in groep 7 en 8 zijn al in staat om bepaalde rollen te herkennen in een situatie. Door in te gaan op deze rollen, kun je de motieven van mensen bespreken.

De rollen zijn niet statisch, want mensen kunnen veranderen. Door de rollen te gebruiken, kun je ingaan op thema's zoals verantwoordelijkheid en keuzevrijheid. De helpers, omstanders en daders hadden meer keuzevrijheid dan de slachtoffers.

Met deze werkvorm is het mogelijk om:

- > de vier rollen te leren herkennen in hedendaagse situaties en in het levensverhaal van Anne Frank;
- > de dilemma's en keuzes van de rol van helper goed te leren kennen;
- > te weten hoe de rollen te gebruiken zijn in de les voor leerlingen in groep 7 en 8;
- > te weten dat de keuzevrijheid voor de slachtoffers vaak heel beperkt of zelfs afwezig was.

WERKVORM 5: VOOR DE STUDENTEN (2)

ROLLEN

Wat gaan jullie doen?

Het verschil met het leven van mensen tijdens de Tweede Wereldoorlog is groot, maar de rollen zijn ook van toepassing op ons dagelijks leven.

1. Bedenk een voorbeeld van een alledaagse situatie waarin de vier rollen voorkomen. Denk bijvoorbeeld aan een situatie in de klas of aan een voorval op het schoolplein. Je mag ook een voorbeeld uit je eigen leven geven waarin je in een rol zat. De vier rollen zijn: slachtoffer, helper, dader en omstander.
2. De rollen zijn ook toe te passen op het leven van Anne Frank. Deel de hoofdpersonen in, wie hoort er bij welke rol? Gebruik het werkblad 'Wie is wie?'
3. De dilemma's en keuzes van Miep Gies.

In haar dagboek schrijft Anne Frank op 11 juli 1943:

'Miep is precies een pakezeltje, die sjouwt wat af. Haast elke dag heeft ze ergens groente opgescharreld en brengt alles in grote inkoopassen op de fiets mee. Zij is het ook die iedere zaterdag vijf bibliotheekboeken meebrengt. Wij kijken altijd reikhalzend naar de zaterdag uit, omdat dan de boeken komen. Net als kleine kinderen die een cadeautje krijgen.'

> Maak een opsomming van wat er allemaal nodig was om onderduikers te kunnen helpen.

Bekijk het interview met Miep en Jan Gies: "Het echtpaar Gies over hun keuze" op www.annefrank.org/achterhuis onder 'De Afloop' (ruim 4 min).

> Welke redenen had Miep Gies om de onderduikers te helpen?

Na de oorlog vertelde Miep Gies: 'Het is altijd beter iets te proberen dan helemaal niets te doen. Probeer je niets dan gaat het zeker fout.'

> Bespreek in de groep deze uitspraak van Miep over omstanders en helpers. Leg aan elkaar uit waarom je het wel of niet met haar eens bent.

4. Voer een discussie over de stelling:

'Docenten hebben de morele plicht om ervoor te zorgen dan leerlingen geen omstanders blijven.'

© Anne Frank Stichting

Miep en Jan Gies vertellen over hun keuzes en het helpen van onderduikers, 1987.

MEER DOEN MET DE ROLLEN, KEUZES EN DILEMMA'S?

Vaak zijn de beelden die leerlingen hebben bij de rollen nogal stereotiep. Slachtoffers zien ze als zwak en zielig, helpers als sterk en heldhaftig en daders als slechte monsters. Bij omstanders hebben leerlingen meestal geen sterk beeld. Wil je onderzoeken welke beelden jouw leerlingen hebben bij de rollen? Doe dan een kort onderzoek met dit stappenplan:

- > Schrijf de vier rollen op het bord en laat leerlingen vrij associëren.
- > Analyseer hun opmerkingen, past het bij je verwachtingen?
- > Bedenk een manier om door hun stereotiepe beelden heen te breken. Hoe kun je bijvoorbeeld laten zien dat de slachtoffers niet zwak waren? En hoe breng je de omstanders in beeld?
- > De Anne Frank Stichting is geïnteresseerd in jouw ervaringen en ideeën. Je kunt ze mailen naar docenten@annefrank.nl dan krijg je feedback.

Werkblad

Wie is wie?

Mensen kijken naar een
verkiezingsposter.

Edith met Anne en
Margot.

Miep Gies, een helpster
van de onderduikers.

Karl Silberbauer, de
Oostenrijkse politiemann
die de onderduikers
arresteerde.

 Wie zie je op de foto? Verbind de foto met de juiste titel.

Toeschouwer	1 2 3 4
Helper	1 2 3 4
Dader	1 2 3 4
Slachtoffer	1 2 3 4

